

УДК 338.24-044.372(498)+351:616-036.21»2020»
DOI: 10.24144/2078-1431.2020.2(25)165-176

Іван Черленяк,
доктор наук з державного управління, професор
Василь Федурця,
кандидат економічних наук, доцент
Оксана Курей,
кандидат економічних наук, доцент
кафедра бізнес-адміністрування,
маркетингу та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ В РУМУНІЇ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАПЕРЕДОДНІ ПАНДЕМІЧНОЇ КРИЗИ-2020

У роботі здійснено оцінювання еволюції системи соціального управління та публічного адміністрування в Румунії. Досліджено зміст та особливості оптимальної композиції державної влади у контексті її впливу на стан системи публічного адміністрування. Здійснено аналіз доцільності запозичення певних рішень та прийомів із застосованого в Румунії управлінського інструментарію; виявлення та прогнозування підходів, придатних для використання в умовах сучасної кризи в Україні, яка декларує в якості цілей розвитку економічне та політичне асоціювання з ЄС.

Ключові слова: криза, соціальне управління, Румунія, публічне адміністрування, пандемія, COVID-19, інститут, державна влада, оптимальна конструкція державної влади.

The paper evaluates the content of the evolution of social management and public administration systems in Romania. The purpose of the article is to analyze the resources, problems and challenges of the public administration and social management systems development in Romania and Ukraine. To achieve this goal, we proceeded from the hypothesis that the overall (integral) effectiveness of the government and public administration in both Ukraine and Romania during the pre-crisis and crisis periods depends on the quality of organizing, coordination, motivational and control capacity of social management, design or compositions of state power, state system, the quality of the «deep state», the quality of the economic power in the state.

It was found that the phenomenon of undistributed state power in a post-totalitarian country creates the conditions for the «merger» of the economic power of the big capitalists and the state power of the functionaries who are in fact appointed by the economic power. In fact, it is a fundamental mechanism of the double exploitation of people and resources by «mafia capitalism», a side phenomenon of which are the facts (manifestations) of corruption visible to society and international partners.

As a result overcoming corruption and the processes of merging economic and political power as a determinant of the system of their motivation is a fundamental challenge, which becomes a fundamental threat in a pandemic. We believe that in the context of the crisis it is necessary to analyze the experience of public administration, the application of administrative and legal relations and administrative justice in both developed traditional democracies and the relatively young democracy of Romania. Without taking this experience into account, without making fundamental logical changes to the text of the Constitution of Ukraine on the essence, the method of generating and controlling the power distributed by the people, it will not be possible to overcome the effect of the state's occupation by the oligarchs. Without a direct formulation of the algorithm in the text of the Constitution and in organic laws that specify the responsibilities and powers of distributed authorities, institutions and public administration bodies, the static inefficient structure of monolithic state power will be constantly restored. Without a rational text of organic (constitutional laws) that specify the responsibilities of the main institutions of power: the President, Parliament, Government, Constitutional Court, Supreme Court, the High Council of Justice – Ukrainian «single state power» will always become the property of one person or group of individuals or clans, and to reproduce «mafia capitalism».

Keywords: crisis, social governance, Romania, public administration, pandemic, COVID-19, institute, state power, optimal construction of state power.

Постановка проблеми. На сучасному етапі нормальний розвиток країн деформується розгортанням багатогранної кризи пандемії, тобто кризи звичного економічного, соціального, медичного, епідеміологічного, комунікаційного стану-циклу самовідтворення нації й держави. Тому в Чорноморському регіоні, як і по всій планеті, на перший план сьогодні виходять загрози кризи пандемії. І це все розвивається на фоні загроз стратегії «гібридних операцій керованого хаосу» РФ, яка традиційно намагається використати на свою користь кризові ситуації в сусідніх державах з формально або фактично слабо діючими інститутами демократії.

Враховуючи те, що Україну та Румунію поєднує не тільки протяжний спільний кордон, але й спільний інтерес до розвитку й поглиблення економічних, торговельних, соціальних, військових, політичних аспектів міждержавного співробітництва в Чорноморському регіоні, нашарування кризових подій актуалізує завдання дослідження напрямів, можливостей, викликів і потреб зближення пріоритетних завдань систем соціального управління та публічного адміністрування України й Румунії на платформі цінностей демократичного суспільно-політичного устрою та європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням становлення сучасної системи політичних партій і трансформації політичної системи, зокрема Румунії, присвячені роботи В. І.Бурдяк, В. С.Литвина, А. С.Романюка, Н. В. Панчак-Бялоблоцької, І. Бутирської [1-4]. В роботі О. І. Береславської розглядаються причини та особливості рецесії 2020, аналізуються фінансові та монетарні програми окремих країн Центральної і Східної Європи та України, спрямовані на подолання наслідків рецесії [5]. У дослідженні

Н. М. Довганик та Ю. О. Чалюк наголошують на зростанні ролі місцевих органів влади та їх відповідальності за розв'язання проблем самоврядування в сучасних кризових умовах, коли закриваються кордони, розірвано господарські зв'язки, відсутнє регулярне сполучення на міжнародному, регіональному та національному рівнях. Криза стає катализатором процесів децентралізації й трансформації діяльності місцевих органів влади [6]. В роботі В. М. Тернавської аналізується правова достатність та логічність запровадження режиму надзвичайної ситуації на всій території України, прийняття низки окремих розпоряджень щодо кожного окремо взятого регіону [7]. Наголошується на тому, що «аналіз вжитих заходів дає підстави стверджувати, що українська влада негласно застосовує для протидії і подолання наслідків пандемії також і заходи, що характерні саме для надзвичайної стану.... Постає питання, чи правильно була вибудована політика держави, чи не несли такі рішення більшої загрози для життя і здоров'я багатомільйонного населення, яке перебуває на території України, ніж порушення конституційного права громадян повернутися в Україну?» [7, с. 332].

У попередніх напрацюваннях ми вже частково торкалися проблематики формування інституту політичної відповідальності [8], потреби реформування політичної та конституційної систем України [9], аналізували фактори розгортання економічної компоненти глобальної кризи 2020 р., аспекти складності образу, конструкції й алгоритмів розвитку багатоканальної кризи, викликаної розгортанням пандемії COVID-19 [10].

Мета статті. Зважаючи на окреслену вище проблематику й напрями існуючих досліджень, метою статті є аналіз ресурсів, проблем та викликів розвитку систем публічного адміністрування та соціального управління Румунії та України. Для досягнення мети ми виходили з гіпотези, що загальна (інтегральна) результативність державної влади та державного управління як в Україні, так і в Румунії протягом докризового й кризового періодів залежить від якості організуючої, координаційної, мотиваційної та контрольної спроможності системи соціального управління, конструкції або композиції державної влади, державного устрою, якості «глибинної держави», якості економічної влади в державі. У контексті проведеного аналізу ми виходили з розуміння державного устрою як комплексного конституційно-правового інституту, «який об'єднує норми, що встановлюють систему органів державної влади, їх компетенцію, взаємовідношення, порядок формування, а також норми адміністративно-територіального устрою» [11, с.125].

Результати дослідження. Необхідність дослідження напрямів і можливостей зближення пріоритетних завдань систем соціального управління та публічного адміністрування України з урахуванням досвіду Румунії обумовила потребу у визначенні того, що власне є оптимальною композицією державної влади, і як вона впливає на рішення владних структур, що приймаються задля досягнення державних (чи національних) інтересів.

У період кризи особливо актуальним і необхідним виявилось розуміння того, що модель «оптимальна композиція державної влади» та модель «оптимальна конструкція державної влади» генерують антагоністич-

ні практики формування, здійснення та контролю державної влади з боку соціального управління.

Модель «композиція державної влади» отримала розвиток у західній демократичній адміністративно-правовій традиції на базі доктрини Монтеस्कє «*trias politica*». Модель «композиція державної влади» в демократичних країнах ґрунтується на доктрині відокремлення влад у державі та на відповідній адміністративно-правовій традиції збалансування влад.

Деякі автори за радянською інерцією вважають, що оптимальна конструкція державної влади – це чітке та несуперечливе «розмежування функцій і закріплення кордонів між гілками влади, прерогатив, забезпечення їх юридичної самостійності і певної незалежності, ділової взаємодії і взаємного стримування. Оптимальна конструкція влади у цьому разі може бути забезпечена тільки на основі «ефективного контролю й нейтралізації неконституційних дій кожної з гілок влади, збалансування повноважень і певного суперництва, рівноправного партнерства і недопущення непомірного підвищення ролі одного органу за рахунок статусу іншого» [12]. Це загалом дуже слушне й конструктивне зауваження, але воно впливає з радянської суті трактування «єдності державної влади» та з більшовицького тоталітарного розуміння оптимальної конструкції державної влади. Чи придатна ця конструкційна модель у сучасних умовах для оцінювання результативності практики реалізації способів розподілу влади між персонами, інститутами й органами? Адже кожен, хто отримує доступ до влади, вважає, що влади багато не буває.

Модель «конструкція державної влади» як розподіл повноважень та функцій влади у тріаді «держава – влада – органи держави» по суті є адміністративно-правовою доктриною, яка зародилася на платформі тоталітарних ідеологій. Своє практичне втілення у різних форматах організації стержня та коду влади вона знайшла саме в тоталітарних державах, зокрема в СРСР. Модель «конструкція державної влади» узаконювала диктатуру вождів комуністичної партії, що як ідеологічний та організаційний стержень правила в державі, керувала державною законодавчою владою, організувала коди діяльності виконавчих органів державного управління та коди здійснення судочинства.

Н. Пелагеша обґрунтувала тезу про те, що в конституційних текстах системотворчий принцип більшості демократій *trias politica* передається так: «законодавчу владу здійснює парламент, судову владу здійснюють суди, виконавчу владу здійснює уряд. У такому формулюванні «державній владі», її «гілкам», «державі», а також усім їх разом узятим «органам» взятись просто ніде» [13]. Фактично йдеться про модель композиції влади у певній країні- державі-демократії. Авторка справедливо вважає, що стаття 6 Конституції України тільки на перший погляд дійсно забезпечує демократію в країні, а насправді вона повністю заперечує *trias politica*, цим самим прокладаючи шлях поверненню країни до тоталітаризму. Н. Пелагеша наголошує: «Єдина «державна влада» не може стримувати сама себе та створювати собі противаги. До тих пір, поки в текстових конструкціях Конституції України «державна влада» буде живильним стовбуром інших

«гілок державної влади» – судової, законодавчої, виконавчої – в реальності вони так і залишатимуться не більше, ніж імітацією окремих влад у країні» [13]. Враховуючи деякі сучасні загрозливі для демократії тенденції в Конституційному Суді України, в партійній системі України та у Верховній Раді, можемо як наслідок очікувати циклічно повторювані парламентські, урядові чи навіть конституційні кризи.

Стосовно питання «оптимальна модель композиції державної влади» необхідно зауважити таке. Абзац тексту Конституції України «народ є єдиним джерелом влади в Україні» не заперечує, що влада є власністю саме народу. Але вона дає юридичну платформу на основі формального імпульсу влади від народу як «джерела влади» будувати певну конструкцію «єдиної державної влади» без урахування потреб та інтересів цього «джерела». Закріплення недосконалістю логіки певних ключових для алгоритмізації системи розподілених влад абзаців тексту Конституції й відсутністю логічної системи органічних законів, які мали б алгоритмізувати ланцюжки відповідальності й повноважень інститутів та органів влади, призводить до того, що і радянська, і сучасна Конституції України генерують саме моделі конструкції державної влади. В них нівельована доктрина самоорганізації й відтворення збалансованої композиції країна-народ-держава та доктрина «trias politica». На жаль, модель конструкції державної влади формує ситуацію, що народ у момент закінчення виборів періодично передає безконтрольне право розпоряджатися державною владою та країною персонам і групам, що наповнюють конструкцію державної влади. До того ж ситуацію в Україні катастрофічно обтяжує те, що державна політична влада та «велика» економічна влада в Україні також фактично не розділені. Це феномен «скромно» називається олігархією. Вважається, що олігархізм не головний шлях руху, а тимчасове «збочення».

Феномен захоплення держави в постсоціалістичних країнах на основі формування «мафіозного капіталізму» близько 20 років тому чітко розкрив нобелівський лауреат економіст Дж. Стігліц [14]. Проте ця проблема не отримала достатньої уваги громадянського суспільства та не була (і не є наразі) артикульована в програмах політичних партій України. Кілька українських революцій (1990-1991 рр., 2003-2004 рр., 2013-2014 рр.) намагалися свідомо або несвідомо зламати цю «кабальну традицію». Це було генератором «революцій на майданах» і нещодавньої «електоральної революції» 2019 р.

Зазначене є одним із найбільших викликів для подолання тягаря не тільки епідеміологічної, але й економічної кризи, індукованої COVID-19. Адже тільки сам народ повинен послідовно створювати розподілені (сепаровані влади) для обслуговування власних інтересів та формування організаційних ресурсів для виконання завдань та робіт. Народ як ціле та народ як особливе може забезпечувати через громадянські організації та союзи, через народні (масові) партії регулярне звітування, контроль та оновлення персонального забезпечення органів та інститутів кожної з розподілених влад і генерувати еволюційно-політичні цикли, що збагачують ресурси країни [9].

Тільки так народ, що є не тільки джерелом, але і реальним володарем влади, може використовувати контроль над системою наповнення кожної з розподілених влад як формування контролю та стримування однієї розподіленої влади іншими. Тільки так власне народ як ціле, та народ як особливе через масові партії, волонтерів та громадські організації може подолати паніку, комунікаційний дистрес. Тільки так можна убезпечити країну від того, щоб обурення від «захоплення» держави не перетворилися на жорстокий бунт проти носіїв економічної та політичної влади. Адже мирні майдани можуть вибухнути. У призмі цих теоретичних суджень цікавим і важливим є аналіз практики розв'язання конфліктних завдань соціального управління та публічного адміністрування 2017-2020 рр. у східній з нашою за ступенем розвитку соціального управління постсоціалістичній країні – Румунії.

Груднева революція 1989 р. привела до влади в Румунії нову політичну структуру – Раду Фронту національного порятунку, яка утворилася здебільшого з другого ешелону комуністичної партії, яку очолив І. Ілієску, що згодом став президентом Румунії. Перспективи захоплення влади старою компартійною номенклатурою в 90-х ХХ ст. у Румунії викликали десятки масових протестів. Одним із найбільш значущих стала «Голаніада» (рум. *Golaniada*) – акція громадянської непокори, яку розпочали студенти й викладачі Бухарестського університету 22 квітня 1990 року, з вимогою заборонити колишнім членам комуністичної партії Румунії брати участь у виборах. На думку професора Бухарестського університету Й. Станоміра, результати виборів «можна було легко передбачити... Ці результати були очевидними після перетворення Фронту національного порятунку на політичну партію в січні 1990 року, тобто на партію-державу, з огляду на те, що її члени контролювали всі штаби на рівні державних підприємств. Результати цих виборів були очевидними й тому, що політичне рішення про люстрацію, усунення з посад колишніх чиновників і комуністів та колишніх працівників спецслужб було відхилено Тимчасовою радою національної єдності, тобто тимчасовим мініпарламентом... Фронт національного порятунку ототожнювався з державою...» [15]. Перемога Ілієску та Національного фронту порятунку, навіть після прийняття нової Конституції Румунії, призвела до того, що система влади ґрунтувалася на спадку комуністичних структур і механізмів до 1996 року.

Певні зміни відбулися лише з обранням проєвропейського президента Е. Константінеску та формуванням ліберального уряду. Румунія отримала шанс на євроатлантичну перспективу, і 2004 р. стала членом НАТО, а 2007 р. – членом ЄС.

Із поверненням до влади Ілієску 2000 р. населення Румунії знову почало сприймати державу винятково як інституцію, яка бере, але не дає, діє в інтересах вузького кола осіб, котрі є недоторканими для системи правосуддя. Однак європейська інтеграція та належне функціонування створених антикорупційних структур, у першу чергу DNA (*Direcția Națională Anticorupție* – Національний антикорупційний директорат) поступово дали Румунії шанс на створення правової держави. Як результат, протя-

гом 2014-2016 рр. у Румунії були засуджені за зловживання владою близько двох тисяч осіб, серед яких – міністри, депутати, сенатори та навіть експрем'єр А. Нестасе.

У 2014 р. президентом Румунії був обраний мер м. Сібіу, лідер Демократичного форуму німців у Румунії та очільник Націонал-ліберальної партії Клаус Вернер Йоганніс. Проте перемога соціал-демократичної партії Румунії (PSD) на парламентських виборах у грудні 2016 р., дозволила їй створити урядову коаліцію разом з Альянсом лібералів та демократів (ALDE). Тодішнє керівництво PSD (Л. Драгня) та ALDE (К. Попеску-Теричану) намагалися використати ситуацію для уникнення відповідальності за корупційні дії. Публікація 18 січня 2017 р., після засідання новосформованого уряду, очолюваного С. Гріндяну, проекту постанов про амністію і реформу кримінального кодексу стала поштовхом до масових акцій протесту по всій Румунії. Ігноруючи це, 31 січня 2017 р. на своєму нічному засіданні уряд прийняв дві постанови про помилування засуджених за кількома статтями кримінального кодексу і про внесення змін до кримінального кодексу з метою декриміналізації ряду статей та підміни змісту понять «конфлікт інтересів» і «перевищення повноважень», які зразу ж були опубліковані та вступили в силу. У відповідь на це 1 лютого 2017 р. кількість протестувальників досягла максимуму – 300 тисяч осіб вийшли на протести в містах Румунії, що було історичним максимумом за останні 25 років [16].

Ініціатива уряду була розкритикована Єврокомісією та президентом Румунії Йоганнісом, який відповідно до своїх повноважень оскаржив урядову постанову в Конституційному Суді. Прем'єр Румунії заявив, що не скасує постанову та має намір і далі виступати з ініціативами про декриміналізацію деяких злочинів, пов'язаних із корупцією. Вища рада магістратури Румунії направила до Конституційного Суду повідомлення про те, що уряд, прийнявши постанови 31 січня, почав конституційний конфлікт між виконавчою і судовою гілками влади, оскільки не врахував думки судової спільноти при підготовці рішень у сфері, що належать до компетенції судової влади. Президент Румунії заявив про те, що Конституційний суд може скасувати постанови уряду.

Як результат, за рахунок сполучення зусиль різних ланок соціального управління декрет було скасовано урядом, а коаліційна більшість у парламенті висловила вотум недовіри уряду Гріндяну [15], ініціатором якого виступила правляча Соціал-демократична партія (СДП) Румунії, що відкликала свою підтримку тодішнього прем'єра, звинувативши його у неспроможності реалізувати програму політичної сили. Однак справжньою причиною вотуму недовіри стало те, що уряд не зміг забезпечити послаблення антикорупційного законодавства, яке забезпечувало відтворення «мафіозного капіталізму» та захоплення держави в термінології Стігліца [17].

Уряд Румунії очолив представник СДП М. Тудосе, в якого також не склалися відносини з лідером партії Л. Драгня, що не полишав намірів уникнути покарання за корупційні злочини шляхом реформування юс-

тиції. Остання, зокрема, передбачала звуження повноважень поліції та популярного серед румунського населення антикорупційного відомства DNA. Тобто в майбутньому антикорупційне відомство уже не змогло б розслідувати справи проти держслужбовців, а міністерство юстиції отримало б додаткові механізми контролю над діяльністю прокуратури. Тут очевидними є паралелі з намаганням окремих сил у Верховній Раді України та в Конституційному Суді нівелювати або «очолити» боротьбу з корупцією та «мафіозним капіталізмом».

Тудосе намагався запобігти втіленню в життя реформи юстиції, яка, на думку фахівців, підривала основи правової держави, і яку розкритикувала як опозиція, так і представники громадянського суспільства, а також Європейський Союз і США [18].

Після відставки Тудосе в січні 2018 р. прем'єр-міністеркою Румунії стала лояльна до керівника СДП депутатка Європарламенту В. Денчіле, яка не оголосила про своє ставлення до суперечливої судової реформи.

На виборах до Європарламенту у травні 2018 р. СДП зазнала поразки, а її лідер Драгня програв в усіх апеляційних інстанціях і був ув'язнений за корупцію та зловживання владою. Суттєвих іміджевих втрат партія влади зазнала і через своє тривале протистояння із керівницею Національного антикорупційного директорату Л. Ковеші, яка була звільнена у липні 2018 р. З урахуванням того, що уряд втратив підтримку більшості, 10 жовтня парламент Румунії висловив йому вотум недовіри. Обґрунтуванням стали некомпетентність, брак державних інвестицій і недостатнє використання наявних коштів ЄС [19].

Пропозиція президента Румунії Йоганніса про дострокові парламентські вибори не знайшла активної підтримки серед політикуму Румунії, що змусило його піти на формування тимчасового уряду та запропонувати на посаду прем'єр-міністра кандидатуру лідера Націонал-ліберальної партії Л. Орбана. У листопаді 2019 р. Йоханніс був переобраний на посаду президента Румунії. Подальші події були пов'язані з відставкою уряду, ініційованою знову ж таки СДП офіційно через намір уряду взяти на себе відповідальність за зміну виборчого законодавства: націонал-ліберали пропонували впровадити вибори мерів населених пунктів у два тури. Соціал-демократи вважали, що впровадження виборів мерів населених пунктів у два тури могло негативно вплинути на результати місцевих виборів як опозиційної Соціал-демократичної партії, так і Демократичного союзу угорців та Партії народного руху, які раніше під тиском обставин викликів кризи підтримали кабінет Л. Орбана.

Спроба президента призначити відразу повторно прем'єром знову Людовика Орбана була невдалою – на заваді став Конституційний Суд Румунії. Після консультацій із парламентськими партіями, які під тиском обставин частково погодилася з аргументами президента, він офіційно доручив в.о. прем'єр-міністра Людовику Орбану знову сформувавши новий уряд. У той же час, хоча владна Ліберальна партія раніше наполягала на проведенні дострокових виборів, вона відмовилася від цього плану після загострення спалаху коронавірусу. Попри політичні розбіжності, депу-

тати затвердили новий уряд, щоб дати йому повноваження протистояти поширенню коронавірусу [20].

Румунію не можна назвати країною, що найбільше постраждала від коронавірусу, втім, пандемія мала ледь не найбільший вплив на її сучасну політику. Як і в Україні, період епідемічної турбулентності в Румунії збігся з турбулентністю політичною. І якщо склад Кабміну України змінився досить легко, то у Бухаресті процес його зміни затягнувся: від початку лютого, коли парламент висловив недовіру кабінету Л. Орбана, і до середини березня повноцінного уряду в державі не було. Лише 16 березня 2020 р., на тлі поширення коронавірусу та необхідності оперативно реагувати на всі супутні ризики, було призначено уряд на чолі з Л. Орбаном.

Слід зазначити, що ні Україна, ні Румунія не були підготовлені до такої масштабної кризи. Проте реакції з точки зору адекватності систем публічного адміністрування духу і букві Конституції були різними: указом Президента Румунії 16 березня 2020 р. було запроваджено на 30 днів режим надзвичайного стану.

Зазначимо, що 13 березня режим надзвичайної ситуації було запроваджено в Чернівецькій області, яка межує з Румунією і в якій було зафіксовано два із трьох підтверджених випадків коронавірусної інфекції. Проте режиму надзвичайного стану, який є конституційно визначеною моделлю реагування на надзвичайні загрози та регламентує порядок використання коштів і ресурсів держави, в Україні запроваджено до цього часу так і не було.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, досвід демократичного розвитку Румунії в 2017-2019 рр. свідчить, що і на практиці, а не лише в теорії, саме феномен нерозділеної державної влади в посттоталітарній країні створює умови «злиття» економічної влади великих капіталістів та державної влади функціонерів, які фактично призначені економічною владою. Власне, це – фундаментальний механізм подвійної експлуатації народу країни та її ресурсів «мафіозним капіталізмом», побічним феноменом якого є помітні для суспільства та міжнародних партнерів факти (прояви) корупції.

Подолання корупції як результату та процесів злиття економічної й політичної влад як детермінант системи їх мотивації є фундаментальним викликом, який перетворюється на фундаментальну загрозу в умовах пандемії. Вважаємо, що в умовах кризи необхідно аналізувати досвід публічного адміністрування, застосування адміністративно-правових відносин та адміністративного судочинства як розвинутих традиційних демократій, так і відносно молодого демократії Румунії. Без урахування цього досвіду, без внесення принципових логічних змін у текст Конституції України про суть, спосіб генерування та контроль народом розподілених влад, не буде здобута можливість подолати ефект захоплення держави олігархатом. Без прямого формулювання алгоритму в тексті Конституції та в органічних законах, які здатні конкретизувати відповідальність і повноваження розподілених влад, інститутів та органів публічного адміністрування, статична малоефективна конструкція монолітної державної влади буде постій-

но відновлюватися. Без раціонального тексту органічних (конституційних законів), які конкретизують відповідальність основних інститутів влади: президента, парламенту, уряду, Конституційного Суду, Верховного Суду, Вищої ради правосуддя, українська «єдина державна влада» буде постійно ставати власністю однієї особи, групи осіб чи кланів, та відтворювати «мафіозний капіталізм».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурдяк В. І. Трансформація політичного режиму в Румунії: труднощі початку переходу до демократії. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2016. № 3. С. 87-105.
2. Литвин В. С., Романюк А. С. Великі коаліції у контексті коаліційних урядів більшості: концептуалізація, політичні причини та наслідки на прикладі парламентських демократій у Європі. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2013. Вип. 2. С. 473-504.
3. Панчак-Бялоблещка Н. В. Раціонально-логічна зумовленість та емпіричний досвід формування різних типів урядів у європейських парламентських демократіях. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. Вип. 1 (81). С. 241-262.
4. Бутирська І. Розвиток політики та економіки Румунії в ЄС. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2018. №37-38. С. 139-147.
5. Береславська О. І. Фіскальні та монетарні програми подолання рецесії 2020. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка»*. 2020. № 17(45). С. 60-66.
6. Довганик Н. М., Чалюк Ю. О. Типологізація реформ місцевого самоврядування. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 4. С. 42-47.
7. Тернавська В. М. Концепція правової держави у світлі новітніх викликів (на прикладі «COVID-19»). *Правове життя сучасної України: у 3 т.: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 15 трав. 2020 р. Одеса: Гельветика, 2020. Т. 1. С. 331-333.*
8. Черленяк І. І. Формування інституту політичної відповідальності в умовах становлення політико-еволюційних циклів в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2006. №1. С.11-17.
9. Черленяк І. І. Суспільно-еволюційний запит реформування політичної та конституційної систем України на сучасному етапі. *Стратегічні пріоритети*. 2007. №1(2). С. 40-49.
10. Черленяк І. І., Курей О. А. Виклики антикризового управління економікою в умовах пандемії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2020. №1(55). С. 10-18.
11. Большой юридический словарь / под ред. А. Я. Сухарева, В. Д. Зорькина, В. Е. Крутских. Москва: ИНФРА-М, 1999. 720 с.
12. Процюк І. В. Поділ та єдність державної влади. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Харків: Право, 2007. Вип. 14. С. 70-76.
13. Пелагеша Н. Тоталітарний абсурд: «державна влада» та її «гілки». URL:https://lb.ua/blog/natalia_pelagesha/451763_totalitarniy_absurd_derzhavna.htm 1 (дата звернення: 25.11.2020)
14. Stiglitz J. *Globalization and Its Discontents*. W.W. Norton, Incorporated. 2002. 282 pp.
15. Ламбру С., Каптару В. Перші вільні вибори – 20 травня 1990 року. URL: https://www.ri.ro/uk_uk/Перші_вільні_вибори_20_травня_1990_року-2618733 (дата звернення: 25.10.2020)

16. У Румунії тривають протести: на вулиці вийшли 140 тисяч. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/2/7061092/> (дата звернення: 31.10.2020)
17. Парламент Румунії висловив вотум недовіри уряду Соріна Гріндяну URL: <https://www.dw.com/uk/парламент-румунії-висловив-вотум-недовіри-уряду-соріна-гріндяну/a-39347568> (дата звернення: 20.10.2020)
18. Політична криза в Румунії – за крок до реваншу корупціонерів. URL: <https://www.dw.com/uk/політична-криза-в-румунії-за-крок-до-реваншу-корупціонерів/a-42178812> (дата звернення: 20.10.2020)
19. Филипенко А. Румунія: політичні підсумки 2019 року. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/rumuniya-politichni-pidsumki-2019-roku> (дата звернення: 05.11.2020)
20. Президент Румунії висунув кандидатуру «перехідного» прем'єра. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/02/26/7106839/> (дата звернення: 05.11.2020)

REFERENCES

1. Burdiak, V. I. (2016). Transformatsiia politychnoho rezhymu v Rumunii: trudnoshchi pochatku perekhodu do demokratii [Transformation of the political regime in Romania: the difficulties of the early transition to democracy]. *Prykarpatskyi visnyk NTSh. Dumka - Prykarpattya Bulletin of NTSh. Opinion*, 3, 87- 105 [in Ukrainian].
2. Lytvyn, V. S., & Romaniuk, A. S. (2013). Velyki koalitsii u konteksti koalitsiinykh uriadiv bilshosti: kontseptualizatsiia, politychni prychny ta naslidky na prykladi parlamentskykh demokratii u Yevropi [Grand coalitions in the context of coalition's government majority: conceptualization, political reasons and consequence on example of parliamentary democracies in Europe]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy - Scientific notes of the Institute of Political and Ethno Nationalities. IF Kurasa NAS of Ukraine*, 2, 473-504 [in Ukrainian].
3. Panchak-Bialoblotska, N. V. (2016). Ratsionalno-lohichna zumovlenist ta empiychnyi dosvid formuvannia riznykh typiv uriadiv u yevropeyskykh parlamentskykh demokratiakh [Rational-logical predetermining and empirical experience in forming various types of governments in the European parliamentary democracies]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy - Scientific notes of the Institute of Political and Ethno Nationalities. IF Kurasa NAS of Ukraine* 1(81), 241-262 [in Ukrainian].
4. Butyrska, I. (2018). Pozvytok polityky ta ekonomiky Rumunii v YeS [The development of politics and the economy of Romania in the EU]. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu - Historical and political problems of the modern world*, 37-38, 139-147 [in Ukrainian].
5. Bereslavska, O. I. (2020). Fiskalni ta monetarni prohramy podolannia retsesii 2020 [Fiscal and monetary programs for overcoming the recession 2020]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», seriia «Ekonomika» - Scientific notes of the National University «Ostroh Academy», series «Economics»*, 17(45), 60-66 [in Ukrainian].
6. Dovhanyk, N. M., & Chaliuk, Yu. O. (2020). Typolohizatsiia reform mistsevoho samovriaduvannia [Typologization of local government reforms]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia - Scientific notes of TNU named after VI Vernadsky. Series: Economics and Management*, 4, 42- 47 [in Ukrainian].
7. Ternavska, V. M. (2020) Kontseptsiiia pravovoi derzhavy u svitli novitnykh vyklykiv (na prykladi «COVID-19») [The concept of the rule of law in the light of the latest challenges (on the example of «COVID-19»)]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. - Legal life of modern Ukraine: materials International. scientific-practical conf. (pp.331-333)*. Odesa: Helvetyka [in Ukrainian].
8. Cherleniak, I. I. (2006). Formuvannia instytutu politychnoi vidpovidalnosti v umovakh stanovlennia polityko-evoliutsiinykh tsykliv v Ukraini [Formation of the insti-

- tute of political responsibility in the conditions of formation of political- evolutionary cycles in Ukraine]. *Stratehichni priorityety - Strategic priorities 1*, 11-17 [in Ukrainian].
9. Cherleniak, I. I. (2007). Suspilno-evoliutsiinyi zapyt reformuvannya politychnoi ta konstytutsiinoi system Ukrainy na suchasnomu etapi [Socio- evolutionary demand for reforming the political and constitutional systems of Ukraine at the present stage]. *Stratehichni priorityety - Strategic priorities, 1(2)*, 40-49 [in Ukrainian].
 10. Cherleniak, I. I., & Kurei, O. A. (2020). Vyklyky antykrizovoho upravlinnia ekonomikoju v umovakh pandemii [Crisis Management Challenges in a Pandemic]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekonomika» - Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Economics Series, 1(55)*, 10-18 [in Ukrainian].
 11. Suhareva, A. Ja., Zor'kina, V. D., & Krutskih, V. E. (ed.) (1999). *Bol'shoj juridicheskij slovar'* [Big Law Dictionary]. Moscow: INFRA-M [In Russian].
 12. Protsiuk, I. V. (2007). Podil ta yednist derzhavnoi vlady [Separation and unity of state power]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannya - State building and local self-government, 14*, 70-76. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 13. Pelehesha, N. (2020). Totalitarnyi absurd: «derzhavna vlada» ta yii «hilky» [Totalitarian absurdity: «state power» and its «branches»]. Retrieved from https://lb.ua/blog/natalia_pelagesha/451763_totalitarniy_absurd_derzhavna.html [in Ukrainian].
 14. Stiglitz, J. (2002). *Globalization and Its Discontents*. W.W. Norton, Incorporated [in English].
 15. Lambriu, S., & Kaptaru, V. (2020). *Pershi vilni vybory – 20 travnia 1990 roku* [The first free elections were held on May 20, 1990]. Retrieved from https://www.rr.ro/uk_uk/Перші_вільні_вибори_20_травня_1990_року-2618733 [in Ukrainian].
 16. *U Rumunii tryvauit protesty: na vulytsi vyishly 140 tysiach* [Protests continue in Romania: 140,000 took to the streets]. (n.d). www.eurointegration.com.ua. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/2/7061092/> [in Ukrainian].
 17. *Parlament Rumunii vyslovuv votum nedoviry uriadu Sorina Hrindianu* [The Romanian parliament has expressed a vote of no confidence in Sorin Grindian's government]. (n.d). [www . dw.com](http://www.dw.com). Retrieved from <https://www.dw.com/uk/парламент-румунії-висловив-вотум-недовіри-уряду-соріна-гріндяну/a-39347568> [in Ukrainian].
 18. *Politychna kryza v Rumunii – za krok do revanshu koruptsioneriv* [The political crisis in Romania is a step towards revenge against the corrupt]. (n.d). <https://www.dw.com>. Retrieved from <https://www.dw.com/uk/політична-криза-в-румунії-за-крок-до-реваншу-корупціонерів/a-42178812> [in Ukrainian].
 19. Fylypenko, A. (2019). *Rumuniia: politychni pidsumky 2019 roku* [Romania: political results of 2019]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/statti/rumuniya-politichni-pidsumki-2019-roku> [in Ukrainian].
 20. *Prezydent Rumunii vysunuv kandydaturu «perekhidnoho» premiera* (2020) [The President of Romania has nominated a «transitional» prime minister]. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/02/26/7106839/> [in Ukrainian].